

Utkast til medienotat - Catch 22 for utenlandske talenter:

Stoppes av norsk byråkrati

Norske myndigheter utmerker seg negativt for å tiltrekke utenlandske arbeidskraft med høy kompetanse, viser en undersøkelse nylig gjennomført av Osloregionen. Talenter som vil etablere seg i Norge møter byråkratiske utfordringer man skulle tro var designet for å avskrekke snarere enn å tiltrekke. Taperne er næringslivet, forskningsinstitusjoner og andre som står igjen med et udekket kompetansebehov. Konsekvensen er et at det norske samfunnet går glipp av viktig verdiskaping.

Global kompetansemangel

Det er global og nasjonal knapphet på høykompetent arbeidskraft, spesielt innenfor teknologi og vitenskap. I Osloregionen finner man høyteknologisk næringsliv, og innbyggerne har ifølge rapporten State of The City 2021 Europas tredje høyeste utdanningsnivå. Allikevel er det et gap mellom kompetansen virksomhetene etterspør og hva utdanningsinstitusjonene klarer å produsere. Et alternativ for å dekke kompetansegapet er å rekruttere internasjonalt. Men her går utviklingen i feil retning noe også Abelian Omstillingsbarometer for 2021 bekrefter, der Norge faller fra 11. til 15. plass på utviklingen av tilgang på internasjonalt talent

Byråkratisk hinderløype

Flere av verdens storbyregioner arbeider med målrettet talentrekruttering. Mens København, Stockholm og Amsterdam nedlegger betydelige ressurser på å gjøre seg attraktive for utenlandsk talent, møter utenlandsk kompetanse som snuser på Norge en helt annen virkelighet.

Svarene i undersøkelse viser at internasjonale må komme seg igjennom et slags stigespill der deltakerne stadig rykker tilbake til start, eller en lite morsom byråkratisk hinderløype. Som en av respondentene i undersøkelsen svarte –en skulle tro systemet er designet for at vi skal feile og reise hjem igjen. Bedrifter med nok ressurser hyrer inn spesialister som hjelper internasjonale kandidater med etableringsprosessen. Men majoriteten er overlatt til seg selv.

Svarene i undersøkelsen viser med all tydelighet er behov for å effektivisere prosessen internasjonale må gjennomgå med visumsøknader, skattekort, åpning av bankkonti og tilgang til andre tjenester bankene er tilbyder av. Særlig utfordrende oppleves systemet for å få tildelt D-nummer, norsk personnummer og BankID. Uten dette får man ikke tilgang til offentlige og private tjenester.

Konsekvenser rapportert i undersøkelsen av å ikke ha D-nummer eller personnummer

- Ikke mulig å åpne bankkonto
- Ikke mulig å få utbetalt lønn
- Ikke mulig å leie bolig
- Ikke mulig å få arbeidskontrakt
- Ikke mulig å få fastlege
- Ikke mulig å sjekke resultater på coronatester

Catch 22

En «Catch 22» for de utenlandske som kommer hit er at man må ha en adresse for å søke om D-nummer eller personnummer. Man får ikke leid eller kjøpt seg sted å bo uten bankkonto, mens bankkonto får man ikke uten D-nummer eller personnummer. I tiden det tar før alle søknader er innvilget og riktig ID-nummer er på plass er søkerne helt avhengige av arbeidsgivere eller andre kontaktpersoner for å klare seg i Norge, noe som kan bidra til sosial dumping.

Behandlingstiden for skattekort, D-nummer/personnummer og verifisering av ID hos politiet er lang, men det er også veldig lang ventetid på møtetid for å starte de ulike prosessene. I følge tall fra juni var det gjennomsnittlig 134 dager/19 ukers ventetid på møte hos politiet for verifisert ID for EU/EØS borgere. For å søke om visum ved norsk konsulat eller ambassade i utlandet var behandlingstiden i sommer 12 uker, men har nylig økt til 15 uker. Hvilken arbeidsgiver kan vente 15 uker på å få inn en ansatt til Norge?

Tre hovedutfordringer

Osloregionens undersøkelse på forsommeren 2021 mottok 1373 svar fra internasjonale bosatt i hele Norge. Respondentene var internasjonale, både fra EU/EØS området og utenfor, og inkluderte studenter, arbeidstakere, investorer og andre som har flyttet til Norge.

Undersøkelsen identifiserte tre hovedutfordringer forbundet med den byråkratiske prosessen som internasjonale opplever når de kommer til Norge. Den ene handler om enkel **tilgang på enhetlig og riktig informasjon**. Den andre er **behandlingstidene som UDI og etatene bruker**, den tredje er **utfordringer med bankene med blant annet få BankID**.

Resultater fra undersøkelsen

47% av respondenten i undersøkelsen kom i fra land utenfor EU/EØS. De må søke om oppholdstillatelse for enten å jobbe, studere eller følge med familiemedlem til Norge. De har svart på hvor lang tid det har tatt for at de har fått oppholdstillatelse.

- Bare 3 av 10 hadde fått oppholdstillatelse innen en måned
- Nesten 5 av 10 opplevde at det tok mellom 1-4 måneder å få oppholdstillatelse
- Over 10% svarte at det tok mer enn 6 måneder å få oppholdstillatelse
- Over halvparten av respondentene har ikke fått hjelp av noen for å søke oppholdstillatelse

Hvor lang tid det tar for å få skattekort:

- 5 av 10 fikk skattekort innen 2 måneder
- 27% brukte 3 måneder eller mer på å få skattekort, som innebærer 50% skatt de første månedene de bor i Norge

D-nummer er for dem som skal oppholde seg i Norge under 6 mnd. Skal man oppholde seg lenger enn 6 mnd. i Norge skal man som hovedregel søke om personnummer og ikke D-nummer. Det er Skatteetaten som avgjør hvilket av nevnte nummer man mottar.

- 4 av 10 fikk D-nummer etter søknadsprosessen
- 35% fikk personnummer
- 41% av dem som fikk D-nummer hadde tenkt å oppholde seg lenger enn 6 mnd. i Norge

Hvor lang tid det tar å få D-nummer eller personnummer:

- 20% fikk det innen 14 dager
- Ca. 45% fikk det innen 1-2 måneder
- 24 % ventet mer enn 3 måneder på D-nummer/personnummer
- 5% ventet mer enn 6 måneder på D-nummer eller personnummer

Konsekvenser av å ha D-nummer og ikke personnummer:

- Får ikke BankID (88%)
- Får ikke Vipps (65%)

- Får ikke mobilabonnement (49%)
- Problemer på apoteket (25%)
- Får ikke kjøpt kollektivbillett (24%)
- Ikke internett abonnement (18%)
- Får ikke startet bedrift (9%)

Konsekvensen av å ikke ha BankID er at man blant annet ikke får tilgang til digital signering av dokumenter, online betaling og betalingsløsninger som Vipps.

Bankkonto:

- Halvparten av respondentene åpnet bankkonto i DNB.
- 41,5% hadde bankkonto innen 30 dager, mens flest brukte 1-2 måneder å åpne en konto.
- For 22% tok det lengre enn 3 måneder å åpne en konto
- For nesten 5% av respondentene tok det lengre enn 6 måneder å åpne bankkonto
- DNB er banken som brukte lengst tid på å åpne bankkonto. Bare 28% hadde konto innen 30 dager, mens nesten 40% måtte vente 1-2 måneder
- Nordea er banken som raskest klarer å åpne bankkonto for internasjonale, mer enn 60% hadde konto innen 30 dager

De fem største utfordringer med å åpne bankkonto:

- Det tok lang tid 47,8%
- Manglende informasjon på engelsk 31,4%
- Vanskelig med å fysisk møte bankpersonale 29,6%
- Vanskelighetene med å åpne bankkonto medførte utfordringer med å få utbetalt lønn 26%
- Vanskelig å få nødvending dokumentasjon 20,5%

Topp tre konsekvenser av å ikke få åpnet bankkonto:

- Avhengig av internasjonale bankoverføringer 55,2%
- Avhengig av en annen person for å betale husleie, depositum, regninger osv. 46,5%
- Måtte bruke kontanter til hverdagslige utgifter 43,8%

Forslag til forbedringer i prosessen med å få en bankkonto – åpne svar:

- Raskere behandlingstid
- Mer og bedre informasjon om krav, muligheter og begrensninger
- Informasjon på engelsk
- Bedre kundeservice – følte seg uønsket som kunde
- Godkjent internasjonalt ID-kort som tilstrekkelig identifikasjonsbevis

Hvor lang tid tok det før man fikk all nødvendig dokumentasjon:

- 6 av 10 hadde fått all nødvendig informasjon innen 4 måneder
- Ca. 22% hadde fått den innen 2 måneder
- Hele 17% måtte vente lenger enn 6 måneder